

МЕТОДОЛОГІЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

УДК 342.72

DOI <https://doi.org/10.32837/yuv.v0i4.935>

О. Дашковська,

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теорії та філософії права
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ПРАВА ЛЮДИНИ В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ: УНІВЕРСАЛІЗМ ЧИ РЕЛЯТИВІЗМ?

Процес правової глобалізації здійснює прямий або опосередкований вплив на сферу регулювання прав людини як на всесвітньому рівні, так і на рівні регіональних правових систем. Інтенсивні глобалізаційні процеси, що почалися у другій половині минулого століття, все більш відчутно позначаються на реалізації прав людини в межах неєвропейських континентів. Проте цей процес відбувається неоднозначно та супроводжується певними колізіями і навіть виникненням конфліктних ситуацій. У багатьох випадках він зумовлений цивілізаційними особливостями, сталими традиціями та звичаями, які заперечують або перешкоджають процесу сприйняття невідомих щодо конкретної соціокультурної системи цінностей, які загально визнані на міжнародному рівні як стандарти прав людини, підриваючи в такий спосіб ідею та принцип універсальності прав людини.

Дослідження правових цінностей крізь призму прав людини в сучасному світі, а також їхній універсалізм і релятивізм, є одними з найважливіших напрямів наукових досліджень таких зарубіжних авторів, як К.-О. Апель, В. Бачинін, М. Вебер, Ю. Габермас, Д. Девідсон, А. Гусейнов, Р. Карнап, Б. Кистяківський, Г. Левін, О. Лукашева, О. Мамчур, К. Поппер, Т. Спаар,

В. Стьопін, А. Тойнбі, П. Фейерабен, О. Хеффе, І. Честнов та ін. У вітчизняній науці також чимало уваги присвячено цій проблематиці, зокрема, в працях М. Козюбри, С. Максимова, О. Мережко, Ю. Оборотова, П. Рабиновича та деяких інших вчених, проте визначення меж універсалізму прав людини потребує подальшого уточнення.

Мета статті – розкрити концепцію універсалізму прав людини та релятивізму правових цінностей у національних правових системах шляхом встановлення загальних принципів реалізації прав людини в контексті міжнародних правових стандартів.

Одна з дискусійних проблем сучасної юридичної науки в контексті прав людини – їх належність до універсальних або відносних. Фактично йдеться про те, що визнані на міжнародному рівні як універсальні права людини (які повинні дотримуватися всіма і всюди) на регіональному рівні під впливом різних соціокультурних традицій, національних звичаїв, релігійних та інших чинників утрачають ознаки та якості універсальності й набувають значення або статус відносних. Прихильники теорії «відносних прав» – так званого культурного релятивізму – допускають і виправдовують щодо останніх усі можливі відхилення, обмеження або

встановлення різних застережень щодо загальноєвропейських стандартів із прав людини [1].

Такий підхід у міжнародних відносинах нерідко використовується політичними лідерами і юристами для виправдання і навіть обґрунтування порушень прав людини в деяких країнах. Як зазначає професор А. Саїдов, подібна інтерпретація прав людини характерна для країн Азії (зокрема, Китаю та Ірану) і використовується як контраргумент у відповідь на критику з боку міжнародних організацій про порушення прав людини в їхніх країнах [2, с. 162]. По суті, заперечуючи принцип універсальності прав людини, делегація Китаю сформулювала свою позицію на Всесвітній конференції з прав людини в 1993 р. таким чином: «Країни, що перебувають на різних етапах розвитку або мають різні історичні традиції, по-різному розуміють і втілюють у життя права людини. Отже, не варто думати, що стандарти і моделі прав людини деяких країн єдино прийнятні, і вимагати від інших країн діяти відповідно до них» [2, с. 163]. В останні роки в Китаї набуває визнання більш сучасна позиція, згідно з якою в справі забезпечення і захисту прав людини значну роль відіграє міждержавне співробітництво та дотримання основоположних міжнародних угод із прав людини як наслідок ратифікації Китаєм низки міжнародних документів із прав людини [3]. Якщо спочатку Китай розглядав питання, що стосуються прав людини, як виключно внутрішню справу, то з 1990-х рр. позиція країни виразно змінилася, КНР активно співпрацює з різними органами ООН, які контролюють процес дотримання прав людини. У 1998 р. Китай підписав Пакт про громадянські і політичні права та з метою подальшої ратифікації здійснює заходи щодо гармонізації національного законодавства щодо норм зазначеного Пакту. У 2001 р. був ратифікований Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права, що відображає особливий підхід до прав

людини, в основі якого – право на існування і розвиток. «Реалізація основних прав і свобод людини в повному обсязі є одним із головних завдань розвитку КНР у XXI столітті», – вважає відомий китайський вчений Юй Лімей [3, с. 55].

Інший підхід проголошено в Африканській хартії прав людини і народів 1981 р. Преамбула і стаття 60 зазначеної Хартії за джерела і норми чинного права визнає основні міжнародні акти про права людини і народів, такі як Статут ООН, Загальна декларація прав людини та інші документи, ухвалені ООН і африканськими країнами в галузі прав людини, а також положення різних документів, ухвалених спеціалізованими організаціями ООН. На ці норми повинні спиратися у своїй діяльності органи, наділені повноваженнями щодо захисту прав людини і народів відповідно до Хартії, – Африканська Комісія з прав людини і народів, Африканський Суд з прав людини і народів, а також держави-учасниці Організації Африканської Єдності (ОАЄ), яка в липні 2002 р. була перетворена в Африканський Союз.

Африканську хартію прав людини і народів ратифікували всі 55 держав-членів Африканського Союзу. До найбільш яскравих ознак Хартії, які одночасно є концептуальними новаціями в галузі міжнародного права прав людини, належать: визнання, поряд із правами людини, прав народів; визнання неподільності прав людини; визнання права на розвиток як право людини; проголошення низки основоположних обов'язків, що покладаються на людину в її відносинах з родиною, громадою, суспільством, державою, а також іншими законно визнаними утвореннями і міжнародним співтовариством; яскраво виражений колективістський (сім'я, громада, народ) підхід до прав людини. Приватна особа має, згідно з концепцією Хартії, віддавати пріоритет інтересам громади. У відповідь громада приймає на себе зобов'язання захищати права своїх членів [4, с. 82–83].

У світлі поширеної в юридичній літературі позиції, що в ісламській цивілізації виникає власна концепція прав людини, яка радикально відрізняється трактуванням прав і свобод, що закріплені в хартіях, деклараціях і рішеннях ООН, виникає питання: наскільки заявлену в Африканській хартії прихильність міжнародним актам про права людини, тобто загальновизнаним правам людини, слід сприймати як таку, що має значення позитивних норм? Або ж ці універсальні норми, що зафіксовані в регіональному документі досить високого рівня, залишаються лише знаковою інновацією в суспільстві, відкидаються ендегенним середовищем і відриваються від нього? [5, с. 26].

Очевидно, відповідаючи на ці питання, необхідно враховувати низку факторів і обставин, уникаючи крайнощів і абстракцій, тим більше, що йдеться про права людини, які регулюються на регіональному рівні і розглядаються в контексті глобалізації. Оскільки глобалізація має всеосяжний характер і одночасно є перманентним процесом економічної, технологічної та комунікаційної інтеграції на всесвітньому рівні, права людини як іманентна складова частина цих процесів перебувають під впливом багатьох взаємопов'язаних чинників. Результати такого впливу неоднозначні, оскільки формуються під впливом глобальної економіки, коли ринок, капітали, послуги та технології зустрічають на своєму шляху все менше перешкод і кордонів. І вирішальну роль тут відіграє не сама по собі глобальна економіка, а передусім її рушійні сили, свого роду локомотиви – глобалізовані економічні інститути: Світовий банк, Міжнародний валютний фонд, Світова організація торгівлі, Паризький і Лондонський клуби кредиторів, а також транснаціональні корпорації (ТНК). Економіст-міжнародник В. Коллонтай вказує, що з їхньою допомогою Захід успішно «розкриває» навколишній світ економіки, політики і культури в перифері-

йних країнах, орієнтуючи їх у потрібному для себе напрямі. У результаті виникає, створюється і закріплюється «глобальна асиметрія», коли одні стають маніпуляторами світових процесів («золотий мільярд»), а інші – об'єктами маніпуляції [5, с. 24–26].

Аналітики, які вивчають практику міжнародних економічних інститутів в африканському регіоні, де їхній вплив є найбільш прозорим, зазвичай спостерігають певні негативні наслідки їхньої діяльності: захоплення ринків та природних ресурсів, експлуатація дешевої робочої сили, відмова від застарілих технологій і брудних виробництв і т. п. [6, с. 16]. Переважання таких форм економічної експансії в країнах, що розвиваються, неминуче веде до прямих негативних наслідків у галузі соціально-економічних прав людини, зокрема зростання бідності, смертності, злочинності.

Аналізуючи проблеми взаємодії процесу глобалізації і прав людини, необхідно мати на увазі, що принципи заохочення та захисту всіх прав людини є предметом справедливої стурбованості міжнародної спільноти, тому слід звернутися до положень, що закріплені у Віденській декларації і Програмі дій, яка була ухвалена 23 червня 1993 р. на Всесвітній конференції з прав людини. Ці положення вже закріплені в керівних принципах міжнародного права прав людини, неодноразово відтворювалися в міжнародних і регіональних актах із прав людини, а також отримали визнання в конституціях і національному законодавстві більшості країн світу.

Універсальний характер прав людини чітко виражений у п. 5 Віденської декларації і в Програмі дій: «Усі права людини універсальні, неподільні, взаємозалежні і взаємопов'язані. Міжнародне співтовариство повинно ставитися до прав людини, враховуючи процеси глобалізації, на справедливій і рівній основі, з однаковим підходом і увагою. Хоча значення національної і регіональної специфіки і різних

історичних, релігійних і культурних цінностей, правових традицій необхідно мати на увазі, держави, незалежно від їхніх політичних, економічних і культурних систем, мають обов'язок заохочувати і захищати всі права людини та основні свободи» [7, с. 81].

У цьому твердженні виражені позиції, що є істотними під час розгляду ситуації щодо реалізації прав людини на регіональному рівні. По-перше, визнання прав людини як універсальних для міжнародного співтовариства означає їхній глобальний характер. І, по-друге, незалежно від їхніх політичних, економічних і культурних систем держави зобов'язані заохочувати і захищати всі права і свободи людини. Очевидно, така установка покликана скасувати відмінності щодо реалізації прав і свобод людини, які проявляються на глобальному і національному рівнях: повсюдно повинен стверджуватися їхній універсальний характер.

Процес зближення або конвергенції регіональних систем захисту прав людини відбувається переважно за двома напрямками. По-перше, регіональні документи про права людини (декларації, конвенції, хартії), ухвалені після Другої світової війни, закріплюють основні права і свободи людини, маючи витоки із Загальної декларації прав людини та Міжнародних Пактів про права людини. І, по-друге, спираючись на ці основоположні джерела міжнародного права щодо прав людини, регіональні документи через певні національно-історичні, релігійні і культурні традиції та особливості лише у незначній мірі відрізняються за обсягом і змістом від закріплених прав і свобод людини, деяким чином допускаються відмінності у співвідношенні прав і обов'язків, а також відмінності колективних та індивідуальних прав. Текстуальне порівняння Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод з Американською декларацією прав і обов'язків людини, Американською конвенцією про права людини і навіть з Африкан-

ською хартією прав людини і народів, з урахуванням деяких історично зумовлених відмінностей, підтверджує цю закономірність, що склалася під впливом універсальних стандартів із прав людини.

Найбільш чітко зближення прав людини на регіональному рівні простежується між європейською та американською системами їх регулювання і захисту. Ухвалена в межах Ради Європи 4 листопада 1950 р. Європейська Конвенція про захист прав людини і основних свобод (далі – ЄКПЛ) стала першим і свого роду революційним документом післявоєнного періоду, оскільки поряд із нормативним визнанням громадянських і політичних прав і свобод Конвенція передбачає створення механізму контролю і судового захисту прав людини і основоположних свобод, гарантованих цією Конвенцією.

Майже одночасно країни Північної і Латинської Америки, об'єднавшись в Організацію Американських держав (ОАД) 2 травня 1948 р., використали Американську декларацію прав і обов'язків людини як рекомендаційний документ. І тільки через 21 рік, у 1969 р. була прийнята Американська конвенція про права людини, що набрала чинності в 1978 р. і визначила структуру і компетенцію органів та процедури захисту прав людини. Порівнюючи ці дві регіональні конвенції, стає очевидним, що Американська конвенція, яка була прийнята під їх впливом після Міжнародного пакту про права людини 1966 р., містить розгорнутий і детальний перелік прав і свобод з посиланням на високі стандарти економічних, соціальних, освітніх, наукових і культурних прав людини, включених до Статуту Організації Американських держав ще в 1967 р. згідно з Протоколом, прийнятим у Буенос-Айресі. Не менш очевидним є й те, що в арсеналі ЄКПЛ під впливом міжнародних пактів постійно розширюється обсяг гарантованих прав і свобод шляхом ухвалення нових додаткових протоколів до Конвенції, включаючи більше

180 конвенцій з конкретних проблем регулювання і реалізації прав і свобод людини, прийнятих Радою Європи впродовж 50 років свого існування.

Активному процесу універсалізації прав людини в цих регіонах сприяють загальні та спеціальні правові принципи, покладені в основу конвенційних формулювань, що визначають суть і призначення прав людини. Це загально-новизнані принципи неподільності, взаємозалежності і взаємозв'язку всіх категорій прав людини: громадянських, політичних, економічних, соціальних і культурних; взаємозумовленість прав і обов'язків людини; встановлення правових меж їх реалізації; відповідальність за порушення прав людини. Так, у Преамбулі Американської конвенції з прав людини за її правовстановлюючі принципи визнаються такі: демократія як основа свободи особистості й соціальної справедливості; повага невід'ємних прав людини; визнання природного і, відповідно, універсального характеру прав людини; взаємопов'язаність і рівноцінність усіх прав і свобод людини. У Преамбулі закріплюється принцип субсидіарності, згідно з яким міжнародний захист прав людини у форматі Конвенції сприяє і доповнює їх захист на національному рівні.

У Преамбулі Європейської конвенції прав і основоположних свобод людини, яка була прийнята на 20 років раніше за Американську, названі найзагальніші принципи захисту прав і свобод людини, а саме – свобода, демократія, верховенство права. Проте власне в тексті Конвенції права людини визнаються і втілюються як природні й універсальні, встановлюється перелік невід'ємних прав людини, хоча в меншому обсязі, ніж в американському варіанті. Разом із тим, крім нормативної подібності гарантованих цими конвенціями прав і свобод, найбільш істотне значення в процесі універсалізації прав людини має створення і функціонування в порівнюваних регіонах системи механізмів контролю та захисту прав людини.

Розглядаючи проблему оцінки (кваліфікації) прав людини в широкому контексті дискусії «універсалізм проти релятивізму», український вчений Х. Бехруз вважає, що регіоналізм як форма об'єднання і співпраці держав створює сприятливі умови для подолання частини труднощів на шляху досягнення ефективного універсального консенсусу. Водночас ніщо насправді не може заборонити державам на регіональному рівні відхилитися від визнання і гарантування прав, що не визнані і не сприймаються ними як універсальні [8, с. 132].

Поширений у цих країнах підхід, іноді навіть на національному рівні, полягає в тому, що нормативне поняття універсальних прав людини перебуває в конфлікті з усталеними у світі моральними і культурними відмінностями та особливостями прав людини. Подібне відторгнення універсальних стандартів розглядається як зумовлене суто політичними інтересами маніпулювання формулами про моральні відмінності і культурний релятивізм з боку деяких урядів або державних лідерів з метою уникнути міжнародної критики і можливої гуманітарної інтервенції у відповідь на їхню внутрішню репресивну політику та дії, що порушують права людини [9].

Спроби протистояти універсалізації прав людини робляться і на міжнародних форумах. На це були спрямовані зусилля багатьох азійських і мусульманських країн у 1993 р. на Міжнародній конференції з прав людини у Відні з тим, щоб перешкодити наданню правам людини статусу універсальних на тій підставі, що вони є нібито абсолютно орієнтовані на західні правові цінності в міжнародному праві. Протистояння або «опір» визнанню універсального статусу прав людини з посиленнями на інші культурні «цінності» проявляється також і в прямій відмові ратифікувати ті чи інші міжнародні конвенції. Наприклад, коли йдеться про Конвенцію про ліквідацію всіх форм дискримінації жінок 1979 р., то уряди

деяких мусульманських і азійських країн стверджують, що їхня культура або релігія не допускають її ратифікації. І якщо остання все ж здійснюється, то супроводжується численними застереженнями, такими, що суперечать цілям і змісту Конвенції.

Насправді посилення на багато принципів і цінностей ісламського права, на основі яких формуються права людини, свідчать про утвердження на практиці різних інтерпретацій по відношенню до норм міжнародного права. Такий підхід насамперед стосується прав жінок. При цьому їх трактування та оцінка супроводжуються певним різночитанням і дискусіями навіть між ісламськими вченими, залежно від того, розглядається правовий статус жінки з формально-юридичних або релігійно-етнічних позицій. В останньому випадку права жінки визначаються з урахуванням цінностей ісламу і на основі приписів шариату. Допустимі шариатом обмеження деяких прав жінок на отримання освіти, вибір роботи, свободу пересування мусульманські юристи не вважають абсолютними, а лише відносними, якщо керуватися принципом ієрархії і співвідношення соціальних і моральних цінностей та обов'язків. За такого підходу вони роблять висновок, що шариат не обмежує права жінки. Про це свідчать і положення Загальної ісламської декларації прав людини 1981 р., яка закріплює рівноправність жінки і чоловіка за умови виконання жінкою своїх обов'язків і дотримання вимог ісламської етики щодо її честі й гідності (ст. 19, 20).

Між тим в останні роки особливу заклопотаність і на міжнародному, і на регіональному рівнях викликають різні форми шкідливої традиційної практики і звичаїв Африканських країн, які стосуються здоров'я жінок і дівчат. Свого часу Підкомісія ООН із заохочення і захисту прав людини склала План дій по боротьбі з такого роду практикою з метою її повного викоринення [10]. У 1994 року було створено Міжафриканський комітет із традиційної прак-

тики, що стосується прав жінок і дітей Африки, зусилля якого були спрямовані на здійснення цього Плану.

У 2003 р. Підкомісія щодо заохочення і захисту прав людини, знову повернувшись до цього питання, прийняла Резолюцію 2003/28 від 14 серпня 2003 р., в якій вказується, що всі види шкідливої традиційної практики і звичаїв ґрунтуються не тільки на конкретних традиціях або культурних цінностях, а є також проявом насильства по відношенню до жінок і дівчат. Одночасно Конференція глав держав і урядів держав-учасниць Африканського Союзу прийняла Додатковий протокол до Африканської хартії прав людини і народів, що стосується прав жінок, в якому традиційна практика визнається грубим порушенням прав людини, а держави покликані ратифікувати Протокол і включити його норми про заборону і припинення подібної практики у своє національне законодавство. Прихильники культурного релятивізму, заперечуючи презумпцію неподільності та універсальності прав людини, будь-який раз стверджують, що міжнародне визнання прав людини не стосується становища жінки в сім'ї та суспільстві, і що тут необхідно дотримуватися традиційних цінностей, виявляти терпимість до різноманітності та специфіки соціальних і культурних звичаїв.

Звичайно, в концептуальному плані можна зустріти і більш гнучкі, толерантні підходи, які вибірково відображають іншу практику, або деякі намічені в цьому напрямі позитивні тенденції. Посилаючись на висловлювання колишнього президента Асоціації міжнародного права професора Саїда Ель Даккакі (Єгипет), який у своїй доповіді на першій конференції Асоціації міжнародного права країн Азії і Тихоокеанського басейну з проблем прав людини і їх адаптації на регіональному рівні (травень 1995 г.) стверджував, що Коран встановлює вищі принципи, але не регулює деталі. Якщо норми міжнародного акту про права людини

містять положення, яким немає аналогів у ісламському праві, але при цьому вони не суперечать усталеним традиціям і допустимій шаріатом практиці, то такі міжнародні норми можуть застосовуватися.

Таким чином, в юридичній науці склалося два підходи в оцінці універсальності прав людини. Один відзначений нетерпимістю, що закладена в інтерпретації ісламських правових джерел, які позначені або виводяться з принципів реалізації прав людини і, отже, потенційно передбачають виникнення серйозних колізій. Інший підхід визнає універсальність прав людини на регіональному рівні, пом'якшує можливі конфлікти між ісламським правом і міжнародним правом або зовсім усуває їх [11, с. 166–167].

Прихильність до традиційних духовних цінностей культури і релігії в сучасних умовах не можна ігнорувати, оскільки вона має величезний вплив на встановлення міжнародних стандартів прав людини в різних цивілізаційних просторах. Однак є права людини, які прийнятні для всіх країн і народів, оскільки вони є природними властивостями, необхідними умовами нормальної життєдіяльності суспільства. Проте щодо прав людини, визнаних у міжнародних документах як такі, що не підлягають жодним обмеженням і відхиленням, на регіональному рівні існує відмінність у підходах, що призводить на практиці до їх порушень і потребує реагування та такі факти з боку міжнародної спільноти.

Процеси світової глобалізації відчутно позначаються на всіх сферах життєдіяльності суспільства, зокрема на реалізації прав людини, що супроводжується на регіональному рівні окремими колізіями. У багатьох випадках межі реалізації прав людини зумовлені певними соціокультурними особливостями та усталеними звичаями, які не відповідають загальним цивілізаційним цінностям та перешкоджають упровадженню

міжнародних стандартів прав людини в національні правові системи.

Універсальний характер прав людини, закріплений у п. 5 Віденської декларації та Програмі дій з прав людини (1993), передбачає, що всі права людини є універсальними, неподільними, взаємозалежними і взаємопов'язаними. Міжнародне співтовариство повинно ставитися до прав людини, враховуючи процеси глобалізації, на справедливій і рівній основі, з однаковим підходом і увагою. Хоча значення національної і регіональної специфіки і різних історичних, релігійних і культурних цінностей, правових традицій необхідно мати на увазі, водночас держави, незалежно від їхніх політичних, економічних і культурних систем, мають обов'язок заохочувати і захищати всі права людини та основні свободи.

У цьому твердженні виражені позиції, що є істотними під час розгляду ситуації щодо реалізації прав людини на регіональному рівні. По-перше, визнання прав людини як універсальних для міжнародного співтовариства означає їх глобальний характер. І, по-друге, незалежно від їхніх політичних, економічних і культурних систем держави зобов'язані заохочувати і захищати всі права і свободи людини. Міжнародні стандарти покликані скасувати відмінності щодо реалізації прав і свобод людини, які проявляються на глобальному і національному рівнях, стверджувати їх універсальний характер.

Прихильність до традиційних духовних цінностей не можна ігнорувати в умовах сучасності, оскільки соціокультурна багатоманітність має величезний вплив на впровадження міжнародних стандартів прав людини в різні цивілізаційні простори. Права людини, які притаманні всім країнам і народам завдяки своїм природним властивостям, визнані у міжнародних документах як такі, що не підлягають жодним обмеженням

і відхиленням, на регіональному рівні відрізняються у своїх підходах. На практиці це призводить до їх обмежень і подекуди порушень, що потребує реагування з боку міжнародної спільноти.

Ключові слова: права людини, правові цінності, універсальність, релятивність, міжнародні стандарти прав людини.

Dashkovska O. Human rights in a globalized world: universalism or relativism?

The processes of world globalization have a significant impact on all spheres of society, in particular on the realization of human rights, which is accompanied by specific collisions and conflict situations at the regional level. In many cases, the limits of the realization of human rights are conditioned by certain socio-cultural characteristics and sustainable traditions that do not correspond to common civilizational values and impede the implementation of international human rights standards in national legal systems.

The universal nature of human rights, enshrined in paragraph 5 of the Vienna Declaration and Program on Human Rights Action (1993), provides that all human rights are universal, indivisible, interdependent and interrelated. The international community must treat human rights in a fair and equitable manner, with due regard for globalization processes, with the same approach and focus. The significance of national and regional specificities and different historical, religious and cultural values, legal traditions must be borne in mind. Despite that states, regardless of their political, economic and cultural systems, have obligations to promote and protect all human rights and basic freedoms.

This statement expresses the positions that are essential when considering the human rights

situation at the regional level. First, recognizing human rights as universal for the international community means their global character. Secondly, regardless of their political, economic and cultural systems, states have a duty to promote and protect all human rights and freedoms. International standards are intended to eliminate the differences in the realization of human rights and freedoms that are manifested at the global and national levels, and to assert their universal character.

Adherence to the traditional values of culture and religion cannot be ignored in contemporary context, as sociocultural diversity has a profound effect on the implementation of international human rights standards in different civilizational spaces. Human rights, which are inherent in all countries due to their natural properties, are recognized in international instruments as being not subject to any restrictions and deviations, at the same time they are different at the regional level in used approaches. In practice, this results in restrictions and, in some cases, violations that require response from the international community.

Key words: human rights, legal values, universality, relativity, international human rights standards.

Література

1. Kausikan B. *Asia's Different Standards. Foreign Policy.* 1993. № 92. P. 39–40.
2. Саидов А.Х. *Международное право прав человека : учеб. пособие.* Москва : Академический правовой университет, 2002. 198 с.
3. Лимэй Ю. *Законодательство КНР и Пакты о правах человека. Юрист-международник.* 2004. № 1. С. 52–55.
4. Шуміло І.А. *Міжнародна система захисту прав людини : навчальний посібник.* Київ : ФОРМ Голембовська О.О. 168 с.
5. Коллонтай В. *Эволюция западных концепций глобализации. Мировая экономика и международные отношения.* 2002. № 1. С. 24–30.
6. Панарин А. *Искушение глобализмом.* Москва : ЭКСМО-Пресс, 2002. 461 с.

МЕТОДОЛОГІЯ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

7. *Международные акты о правах человека. Сборник документов / Сост. и вступ. ст. : В.А. Карташкин, Е.А. Лукашева. Москва : Норма, Инфра-М, 1998. 784 с.*

8. *Бехруз Х. Універсалізм і релятивізм цінностей у контексті діалогу правових культур. Філософія права і загальна теорія права. 2012. № 2. С. 128–138.*

9. *Максимов С. Права человека: универсальность и культурное многообразие. Право Украины. 2011. № 5–6. С. 24–31.*

10. *Небезпечна традиційна практика, що шкідливо відображається на здоров'ї жінок і дітей. Виклад фактів / Харківська правозахисна група. Харків, 2004. 52 с.*

11. *Жебровська К.А. Правові цінності у взаємодії правових систем : дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2017. 222 с.*